

Projektbeskrivning för Mälaren – en sjö för miljoner (MER) etapp 1.

Uppdatering av projektbeskrivning

Detta dokument är en uppdatering och en utveckling av projektbeskrivningen daterad 2012-11-23, vilket var det dokument som var underlag till kommunernas beslut om medverkan i MER. Detta dokument har tagits fram i dialog med referensgruppen till MER och fastslagits av Mälarens vattenvårdsförbunds styrelse 2014-03-05.

Sammanfattningen och bakgrund från projektbeskrivningen 2012-11-23 är bilagd sist i detta dokument.

Syfte med projektet

Huvudsyftet med MER är att underlätta och påskynda kommunernas åtgärdsarbete för att säkra vattenresurserna i Mälaren.

Projektet syftar till att stötta kommunerna i sina processer att prioritera insatser och aktiviteter för att uppfylla miljö kvalitetsnormerna för vatten. Syftet med projektet är också att skapa samarbeten som möjliggör olika typer av finansieringsformer för åtgärdsarbetet.

Projektet ska genomföra aktiviteter som bidrar till att åtgärder, projekt och planeringsunderlag mm tas fram, som innebär att god status kan nås inom Mälarens avrinningsområde.

Varför behövs ett gemensamt mellankommunalt arbete?

Vattendirektivets införande, med lagstadgade miljö kvalitetsnormer mm, innebär att tillsyn och planering hos kommunerna ska ha ett tydligt recipientfokus.

För att miljö kvalitetsnormerna ska nås krävs ökad kunskap hos kommunerna om vad som behöver göras i de olika verksamheterna. Varje ”stuprör” (till exempel hantering av dagvatten eller åtgärder inom jordbruket) kan i sig vara komplexa. Det finns därför en stor potential att hjälpa varandra genom erfarenhetsutbyten och nätverk.

Kommunernas påverkan på miljö kvalitetsnormerna är uppdelad på många olika verksamheter, förvaltningar och kommunala bolag. Påverkan från varje del i kommunen behöver sättas in i ett helhetsperspektiv. Exempel på olika ansvarsområden kan vara tillsyn enligt miljöbalken, ansvar för VA-frågorna samt att kommunerna på olika sätt kan vara verksamhetsutövare. Styrning och finansieringssystem skiljer sig åt mellan kommunens och samhällets olika roller i vattenarbetet.

För att nå miljö kvalitetsnormerna krävs också att åtgärder behöver finansieras. Det finns en stor potential att arbeta projektinriktad, både inom kommunen och i större projekt där fler kommuner deltar.

Hur kan ett gemensamt arbete underlätta för den enskilda kommunen?

Det finns flera delar i vattenarbetet där kommunerna kan vinna på ett gemensamt arbete. Vilka aktiviteter som hjälper kommunerna framåt i arbetet är olika för kommunernas olika ansvarsområden. Erfarenheter från Mälarens vattenvårdsförbunds seminarier visar att tjänstemännen i kommunerna dels har behov av kunskap i olika delar av vattenarbetet och dels har svårt att lösa finansieringen av åtgärder.

Finansiering och projektifiering (projektutveckling)

I dagsläget avsätts inte tillräckligt med resurser från samhällets olika aktörer för att miljö kvalitetsnormerna ska nås. Ett genomförande av åtgärder genom samfinansierade projekt kan vara ett sätt att öka åtgärdstakten.

MER kan fungera som en kommunikationsnod för kommunala vattenförvaltningsfrågor i regionen och underlätta skapandet av projekt genom erfarenhetsutbyte. MER kan stötta/vara bollplank för mindre kommunala projekt (typ VA-planer, LOVA-projekt) och underlätta erfarenhetsutbyten mellan kommuner som driver liknande projekt. MER kan även själva söka och driva större kommunövergripande projekt med olika samfinansieringslösningar.

Erfarenhetsutbyte och kunskap

Alla kommuner står inför samma utmaning att ta hänsyn till miljö kvalitetsnormerna för vatten i sin tillsyn och planering. Arbetet behöver fördelas både mellan de olika kommunala verksamheterna, men också mellan olika föroreningskällor/miljöproblem inom ett avrinningsområde. Viss samverkan sker idag mellan de olika ”stuprören” eller ”verksamhetsområdena”, men den gemensamma helhetsbilden av vad som behöver göras, och av vem, för att nå miljö kvalitetsnormerna saknas ofta.

MER erbjuder erfarenhetsutbyten och kunskapsökning hos planerare, strateger, VA-ingenjörer och miljöinspektörer som specifikt inriktar sig på de ämnesområdena där tjänstemännen uttrycker svårigheter.

Med sin närhet till vattenmyndigheten kan projektet bidra till att förbättra kommunikationen mellan vattenförvaltningens mål och kommunernas verklighet.

Målsättningar för MER etapp 1

Övergripande mål

MER har på ett väsentligt sätt bidragit till att miljö kvalitetsnormerna för vatten i Mälarenregionen kan nås 2021.

Senast uppfyllt

2014

Delmål

Samtliga kommuner ska ha deltagit i någon av MER's aktiviteter.

2014

Samtliga kommuner som ingår i MER ska ha ett styrdokument för sitt arbete med miljö kvalitetsnormer för vatten.

2015

MER ska bidra till att åtgärdsprojekt har påbörjats av samtliga ingående kommunerna samt av Mälarens vattenvårdsförbund.

2013

MER förlängs till och med 2016, med sikte på etappvisa delprojekt fram till 2021.

2014

Kommunernas finansiering växlas upp mot extern finansiering.

2014

Projektet ska ha medfört att olika typer av nätverk mellan kommunerna och andra aktörer har skapats. Exempel på ett nätverk kan vara en epost-lista som hålls uppdaterad eller ett forum på webben.

2014

Uppföljning

Målen kommer att följas upp med hjälp av enkätfrågor och intervjuer i slutet på 2014/början på 2015.

Aktiviteter inom MER 2014

Under 2014 kommer en rad aktiviteter att genomföras inom ramen för MER. Aktiviteterna kan främst delas in i olika typer av stödfunktioner, ett antal seminarieteman samt processer som leder fram till ansökningar om finansiering.

Stödfunktioner

Vattenprojektbank – översikt över vattenprojekt i regionen
Vattenkontaktlista – förteckning över personer med specifika ansvarsområden
Initiera och upprätthålla nätverk
Hemsida
Direktkontakt med medverkande kommuner
Extern kommunikation
Projektutveckling

Seminarieteman

Dagvatten – praktiska åtgärder och juridik
Föreordnade områden
Kommunens roller i åtgärdsarbetet inom jordbruket
Förvaltningsövergripande kommunal åtgärdsplanering
Bussresa – åtgärder inom jordbruket
Fria vandringsvägar

Ansökan om finansiering

Medverka i och driva processer som leder till ansökningar av medel till åtgärder, exempelvis inom

- ERUF
- Stöd för miljötekniktävlingar och innovationsupphandlingar
- LIFE
- Havs- och vattenmiljöanslag
- Horisont 2020

Organisation

MER består av en styrgrupp, projektledning, politisk referensgrupp och kontaktpersoner (tjänstemän respektive politiker).

Geografisk avgränsning för MER är Mälarens avrinningsområde.

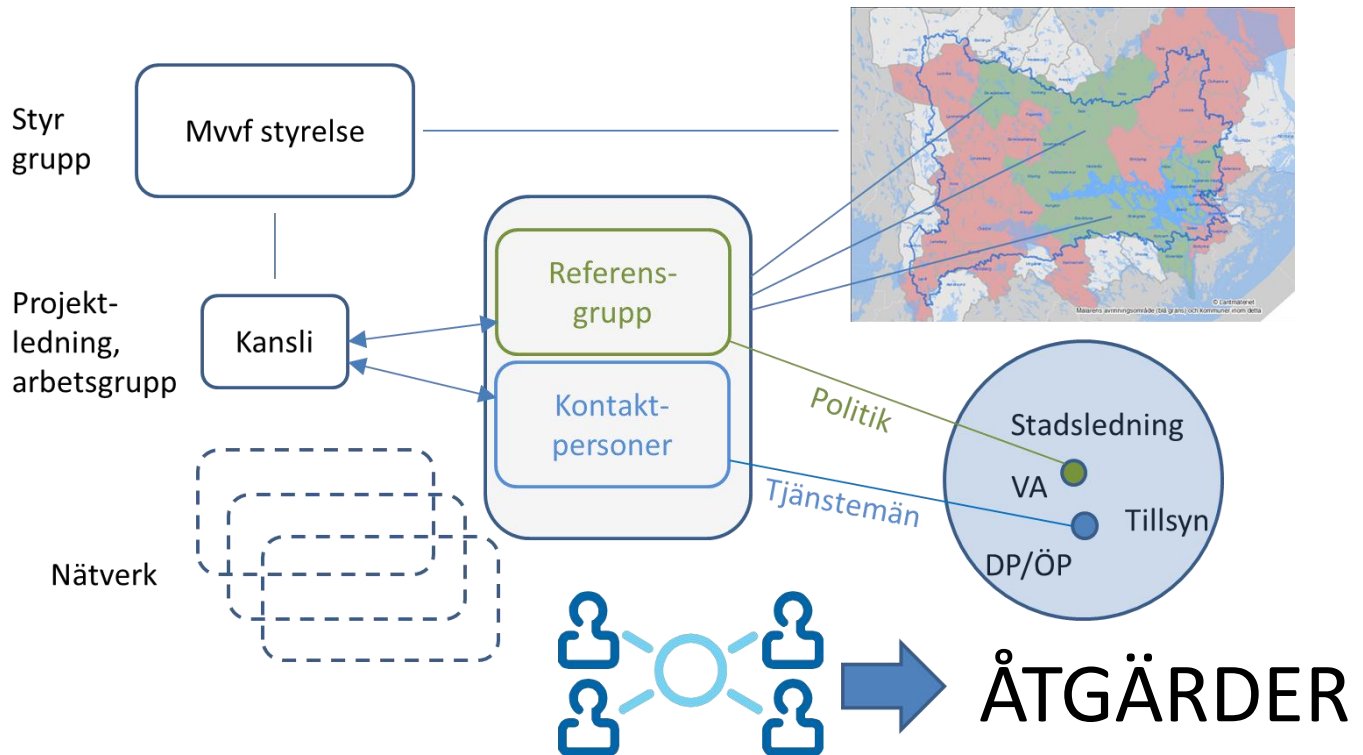
Styrgruppen beslutar om budgetramarna i projektet och tar strategiska beslut om verksamheten inom MER. Styrgruppen utgörs av styrelsen till Mälarens vattenvårdsförbund.

Projektledaren leder arbetet i MER och finns på på förbundets kansli på Vattenmyndigheten/Länsstyrelsen i Västmanland.

Referensgruppen kommer att ha regelbundna möten och fungera som bollplank för olika frågor i projektet. Särskilt viktig blir gruppen vid gränsdragningar, prioriteringar och intressekonflikter. Referensgruppens synpunkter är värdefulla för arbetsgruppens löpande arbete och utgör underlag för styrgruppen (Mälarens vattenvårdsförbunds styrelse).

Vid ett möte med politiker från samtliga medverkande kommuner i Västerås 25 oktober valdes referensgrupp enligt följande: Magnus Arreflod sammankallande (Eskilstuna), Anders Svensson (Strängnäs), Christian Nordberg (Håbo), Jan Jogell (Sundbyberg), Jan Olof Halldén (Upplands-Väsby), Jan Tholerus (Smedjebacken), Pierre Cengiz Edstrand (Sigtuna).

Kommunikation mellan projektledaren/kansliet sker via kontaktpersoner i kommunerna. De har ansvar för att sprida information från projektet till kommunerna. Det är viktigt att varje kommun upprättar kontaktvägar mellan de olika kommunala förvaltningarna och bolagen som berörs av projektet. De bjuds även in för att delta i träffar där projektet kommuniceras.

Kommunikation

En yta på www.malaren.org kommer att utvecklas under 2014 med info om projektet. Medverkande kommuner kommer att ha tillgång till information och dokument exklusivt. Kommunikation inom kommer även att ske via mail-utskick till kontaktpersonerna samt direktkontakter med medverkande kommuner.

Budget 2014

Nedan redovisas budgeten utifrån de intäkter som är beslutade.

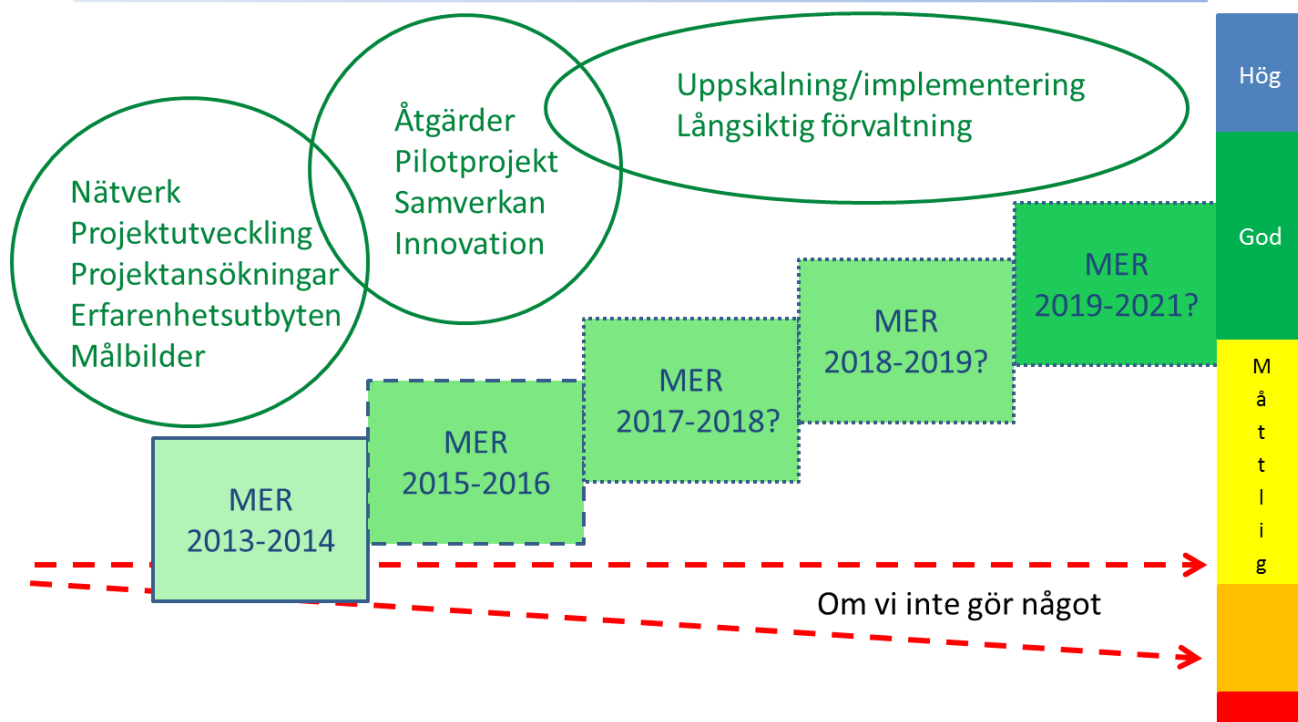
Budget Mälaren - en sjö för miljoner 2014	Budget 2014
<i>Ingående balans MER 2013 (bokad 2013)</i>	393 225
<i>Intäkter av avgifter för Mälaren en sjö för miljoner 2014</i>	593 462
<i>Medfinansiärer (VM, MDR)</i>	0
<i>Mvaf</i>	200 000
Summa intäkter	1 186 687
Ersättning anställningskostnad projektledare 2014 (David L)	670 000
Resor och omvärldsbevakning	15 000
Seminarier (konsult, stöd, lokaler, mat mm)	250 000
Förstudie BIK	20 000
Projektutveckling	50 000
Kommunikation hemsida, tryck, infospridning	70 000
Möten kostnader	15 000
Reservation för kommande kostnad för MER 2015	96 687
Summa kostnader 2014	1 186 687
Resultat 2014	0

Fortsättning av MER och utblick mot 2021

Under den inledande tvåårsperioden byggs det gemensamma arbetet upp. De nätverk och samverkansinitiativ som krävs för att bygga upp såväl större som mindre projekt initieras. Aktiviteter och seminarier ordnas kring nyckelfrågor i vattenarbetet och målen för MER definieras ännu tydligare.

Projekt genomförs i efterföljande perioder av MER, först som pilotprojekt kring teman eller avrinningsområden, för att i nästa skede kunna skala upp åtgärdsarbetet. Fokus läggs på effektiva samverkansformer, uppskalning av kostnadseffektiva åtgärder samt miljöteknikinnovation. Erfarenheterna och strukturerna används för att förvalta vattenresurserna långsiktigt.

Åtgärdsinriktat nätverkande och lärande

Tidplan 2014 för förlängning av MER 2015-2016

Mars	Brev till kommuner i Mälarens avrinningsområde med lägesrapport samt erbjudande om medverkande till kommuner som ännu inte anslutit sig.
13 maj	Mälarens vattenvårdsförbunds stämma, beslut om hur MER tas vidare.
Maj/juni 2014	Utskick till kommuner i avrinningsområdet med förfrågan om fortsättning av MER.
Hösten 2014	Beslut om fortsättning

BILAGA – SAMMANFATTNING OCH BAKGRUND I PROJEKTBESKRIVNING
DATERAD 2012-11-23

Sammanfattning av projektbeskrivning daterad 2012-11-23

Syftet med projektet är att det ska underlätta och påskynda kommunernas åtgärdsarbete för att säkra vattenresurserna i Mälaren.

Målet med projektet är att skapa en plattform och ett nätverk för ökat erfarenhetsutbyte mellan kommunerna samt att öka åtgärdstakten jämfört med dagens genom att kommunerna får hjälp med att prioritera vilka åtgärder som är viktigast och stöd i att söka medfinansiering för åtgärder.

Projektet innebär att ett sekretariat bildas hos Mälarens vattenvårdsförbund under 2013 och 2014, vars uppgift är att stödja och samordna kommunerna i åtgärdsarbetet. **Förbundet erbjuder genom samordningen kommunerna:**

- a. Att ha **en stödjande roll i åtgärdsprojekt** genom att förbundet hjälper kommunen att, utifrån sina behov, prioritera åtgärder och ta fram projektplaner och att söka finansiering för åtgärder i kommunen som gynnar Mälaren. För kommuner som inte ligger i direkt anslutning till Mälaren, innebär detta sannolikt att även de lokala vattnen får en bättre vattenkvalitet och att man därmed kommer en bit närmare målsättningen med ramdirektivet för vatten på lokal skala. Exempel på åtgärder som kan göras är förbättringar i avloppsreningsverk, inventering och åtgärdande av enskilda avlopp, tillsynskampanjer, ta fram vatten- och/eller VA-planer, anlägga våtmarker och fosforfällor på kommunägd mark samt att genomföra informationskampanjer. De flesta åtgärderna kommer sannolikt att ha koppling till miljöproblemen övergödning och miljögifter och ska gynna vattenkvaliteten i Mälaren. I kommuner i direkt anslutning till Mälaren kan projekt som rör fysisk planering och skydd av dricksvatten också vara prioriterat.
- b. Ett **kontaktnät och en plattform** för åtgärdsarbetet för Mälaren. Kontaktnätet kan delvis upprättas i samband med seminarieriet som alla kommuner bjuds in till under 2013. Kontaktnätet bör genom förbundets samordning ha ett löpande utbyte av erfarenheter genom en gemensam projektplats (hemsida eller liknande). Kontaktnätet kan också vid behov ha återkommande träffar, seminarier och utbildningsinsatser. Man kommer sannolikt att behöva samordna mindre grupper i området i undergrupper, eftersom behoven ser olika ut i olika kommuner och olika delar av Mälaren och dess avrinningsområde.
- c. Upprättande av en **"åtgärdsbank" för Mälaren**. Utifrån de problem och risker som finns i Mälaren kan en åtgärdslista upprättas som kommunerna delvis kan utgå ifrån vid planering av åtgärder. Samordningen innebär att goda exempel kan samlas in och lyftas fram och ett nära samarbete och dialog med Vattenmyndigheten och länsstyrelserna förutsätts för att hitta kostnadseffektiva åtgärder på rätt ställen.

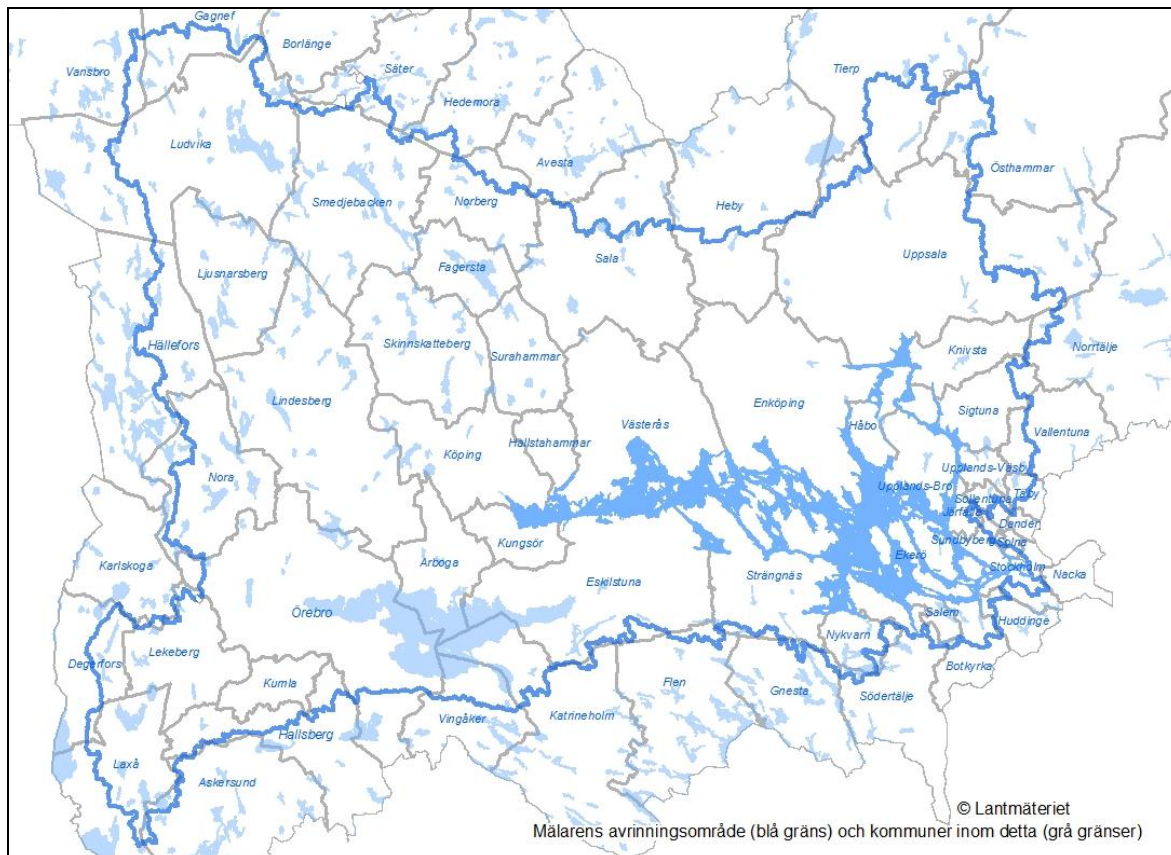
Bakgrund

Kommunerna i Mälarens avrinningsområde erbjöds i mars i år att gå med i projektet "Mälaren – en sjö för miljoner". Runt 20 kommuner svarade på erbjudandet och de allra flesta var positiva till inriktningen i projektet, men ville ha en konkretisering av vad det innebär innan man tar ställning till att bidra till finansieringen. Tre kommuner har redan beslutat om att delta och delfinansiera projektet 2013 och 2014. En ansökan om medfinansiering från Havs- och vattenmyndigheten gjordes i november 2011. Under våren kom besked från Havs- och vattenmyndigheten om att någon finansiering för projektet inte skulle beviljas och därmed ändrades förutsättningarna för projektet. Beskrivningen av projektet har därför uppdaterats och i viss mån konkretiserats till föreliggande version och erbjudandet om deltagande riktas nu igen till kommunerna.

Utmaningarna för Mälarens vattenkvalitet blir allt större. Vi behöver hitta gemensamma, framkomliga vägar för att komma till rätta med de miljöproblem som idag finns och hotar Mälaren. Påverkanstrycket på sjön är stort idag och ökar kontinuerligt genom den stora inflyttningen i Mälardalen. Övergödning, fysisk påverkan, miljögifter och förekomst av främmande arter är miljö-problem som vi som kommuner, myndigheter och organisationer har ett gemensamt ansvar att åtgärda. Kommunerna har genom Vattenmyndighetens åtgärdsprogram fått ett stort ansvar i detta arbete. 2015/2021 ska god ekologisk status/potential och god kemisk status vara uppnådd i Mälarens olika bassänger enligt EU:s ramdirektiv för vatten. Idag har bara tre av nio av Mälarens bassänger nått målet.

Det finns 62 kommuner som helt eller delvis ligger inom Mälarens avrinningsområde (se figur), dvs det område som har tillrinning till sjön. Även kommuner som ligger långt ifrån Mälaren har utsläpp som så småningom når Mälaren och slutligen även Östersjön. Därför måste samordning ske inom hela avrinningsområdet för att komma tillrätta med problemen i Mälaren och utanför liggande kustområde.

Några kommuner påpekade i sina svar till vattenvårdsförbundet att samarbete med andra kommuner redan pågår. Det är mycket positivt att så är fallet och vi tror också att det finns pågående samarbete i många kommuner som går att lyfta fram som goda exempel. I projektet Mälaren – en sjö för miljoner är Mälarens olika bassänger i fokus och vi kommer att utgå ifrån de behov som finns där, men förbundet vill gärna hitta bra former för samarbete med vattenorganisationerna i de tillrinnande åarna. I Mälarens närområde saknas dock i stor utsträckning samordning av åtgärdsarbetet och så är fallet också i flera av de tillrinnande åarna.

Mälarens avrinningsområde och kommuner inom detta

2015/2021 ska god ekologisk status/potential och god kemisk status vara uppnådd i Mälarens olika delar. Vattenmyndighetens åtgärdsprogram riktar sig till centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner och pekar på viktiga områden som man behöver arbeta ytterligare med. För kommunerna, som har ett proportionellt stort ansvar när det gäller genomförande av åtgärder, krävs ett omfattande samarbete över de administrativa gränserna eftersom Mälarens gränser och påverkansområden inte sammanfaller med kommunernas och länens. Betinget i Mälaren är stort och såväl övergödning som förekomst av främmande arter, miljögifter och fysisk påverkan är miljöproblem som förekommer i de olika delarna. Påverkanstrycket på sjön är stort idag och ökar kontinuerligt genom den stora inflyttningen i Mälardalen.

Mälarens vattenvårdsförbund bildades 1998 och har hittills i första hand haft fokus på miljöövervakning och undersökningar. Men vattenarbetet är alltmer på väg in i en åtgärdsfas där det finns behov av bland annat mellankommunal samverkan och samarbete i gemensamma projekt. För att tillgodose detta behov, skulle Mälarens vattenvårdsförbund kunna ges en samordnande och stödjande roll i det kommunala åtgärdsarbetet i och i anslutning till Mälaren. Genom projektet kan också det interna samarbetet mellan politikerna och tjänstemännen inom kommunerna komma att stärkas.

Den utökade rollen för Mälarens vattenvårdsförbund innebär inte att ansvaret för att genomföra åtgärder fräntas kommunerna eller minskar hos desamma. Ansvaret att genomföra åtgärder ligger fortfarande på respektive organisation.